

EN UKE MED VOLD

En øyeblikksstudie av

hjelpeapparatets arbeid i saker om
vold i nære relasjoner

Vibeke Stang Lingås

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress

Oslo 2004

FORORD

Kompetansesenter for voldsofferarbeid¹ fikk i juli 2003 i oppdrag fra Justis- og politidepartementet² å delta i forberedelse av en registrering av ulike instansers arbeid med familievold, med hovedfokus på vold mot kvinner. Rådgiver Randi Saur fikk ansvar for dette arbeidet. Hensikten var å foreta en "øyeblikksstudie" av hjelpeinstansers arbeid med denne type vold i Norge, i en bestemt uke i 2003.

Bakgrunnen for prosjektet var at departementet ønsket å skape offentlig oppmerksomhet rundt den volden som omtales som "skjult" og bidra til å synliggjøre og øke oppmerksomheten om dette problemet. Undersøkelsen var inspirert av en engelsk studie, *The Day to Count*. På oppdrag fra Justisdepartementet gir dette notatet en oppsummering og en evaluering av undersøkelsen.

Seniorrådgiver Line Nersnæs i Justisdepartementet har vært prosjektleder for undersøkelsen. Førstekonsulent Marianne Sneve Olsen i Politiavdelingen i Justisdepartementet sto for den praktiske koordineringen og gjennomføringen. I tillegg gjorde utpekte kontaktpersoner en stor innsats i forbindelse med utsendingene og innsamlingen av skjemaene. Disse var: Anne Siri Swenson (Politidirektoratet), Tove Smaadahl (Krisesentersekretariatet), Anne Myhre (Norsk Krisesenterforbund), Berit Eikeset (Offentlige Familievernkontorers Organisasjon), Elisabeth Holm Hansen (GRUK), Jan-Henrik Pederstad (Oslo Legevakt), Else Martol Hansen (Vern for eldre), Yngvil

¹ Kompetansesenter for voldsofferarbeid ble 1. januar 2004 en del av det nye Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS).

² Heretter omtalt som Justisdepartementet.

Grøvdal (Kompetansesenter for voldsofferarbeid), Jan Lunde (Barne- og familiedepartementet), og Pål Molin (Alternativ til vold).

Seksjonsleder Ole Kristian Hjemdal ved NKVTS har lest gjennom notatet og kommet med gode innspill. Store deler av de innledende kapittelene er skrevet av Randi Saur som var Kompetansesenterets opprinnelige kontaktperson for prosjektet og hun har også bidratt med innspill til den øvrige teksten. Databehandling, analyse og utskriving av den øvrige teksten er foretatt av undertegnede.

Vibeke Stang Lingås

Oslo, mars 2004

INNHOOLD

KAPITTEL 1: BAKGRUNN.....	8
Den engelske undersøkelsen.....	8
Den norske varianten - A week to count	9
KAPITTEL 2: DESIGN OG PRAKTISK GJENNOMFØRING.....	10
Samarbeidspartnere	10
Enhetene.....	10
Valg av tidspunkt.....	11
Utarbeidelse av informasjonsmateriell.....	11
Kontakt med – og motivering av enhetene	12
Metodiske utfordringer	13
Registreringsskjema	14
KAPITTEL 3: UTVALG OG FEILKILDER	17
Utvalg og svarprosent.....	17
Fortolkninger og feilkilder	23
Hva sier tallene i undersøkelsen noe om?.....	25
KAPITTEL 4: KONTAKT MED HJELPEAPPARATET	27
Kontaktform	27
Tidligere kontakt.....	28
Liknende vold tidligere	29
Brukere som er i kontakt med flere instanser	33
KAPITTEL 5: DE REGISTRERTE SAKENE	38
Relasjonen mellom utøver og voldsutsatt	40
Hvor finner volden sted?	42
Barns kontakt med hjelpeapparatet	43
Oppsummering av hovedfunnene for de registrerte sakene.....	50

KAPITTEL 6: ANBEFALINGER	LII
VEDLEGG	LVII
EN NY A WEEK TO COUNT? GJENNOMFØRING OG DESIGN	LIX
Tidspunkt	LIX
Utvalg	LIX
Utsending av materiell og registreringsskjemaer	LXI
Innsending av registreringsskjemaer	LXI
Utforming av skjemaene	LXII
UTSENDTE SKJEMAER OG VEILEDINGER	LIX

TABELLER OG FIGURER

Tabell 1 Svarprosent for undersøkelsen.....	17
Tabell 2 Instanser som utgjør datamaterialet	18
Tabell 3 Fordeling mellom ulike instanser.....	20
Tabell 4 Gjennomsnittlig antall voldssaker for de ulike instanstypene i materialet	20
Tabell 5 Befolkningsgrunnlag for deltakende instanser.....	22
Tabell 6 Fordeling av ulike kontaktformer.....	27
Tabell 7 Kontaktform for ulike instanser.....	28
Tabell 8 Type instans og tidligere kontakt.....	28
Tabell 9 Klienter som har opplevd liknende vold tidligere.....	29
Tabell 10 Type vold og tidligere kontakt.....	30
Tabell 11 Voldsutsatts kjønn og tidligere kontakt	30
Tabell 12 Voldsutsatts kjønn og type instans	31
Tabell 13 Antall kontakter i samme sak i løpet av i løpet av uken	32
Figur 1 Andel brukere som er i kontakt med mer flere enn "registreringsinstans"	34
Tabell 14 Brukernes kontakt med andre instanser.....	36
Tabell 15 Voldstyper og voldsutsatts kjønn.....	38
Tabell 16 Voldstyper og alder.....	39
Tabell 17 Tilknytning til voldsutøver, kjønn og alder	40
Tabell 18 Andel som utsettes for vold i eget hjem	42
Tabell 19 Øvrige arenaer for vold	42
Tabell 20 Barn med egne saker registeret i hjelpeapparatet	43
Tabell 21 Typer vold barn ble utsatt for.....	44
Tabell 22 Barn: Utsatt for lignende vold tidligere.....	45
Tabell 23 Barn: kontakt med hjelpeapparatet sammenlignet med hele utvalget.....	46
Tabell 24 Barn: Utøvers kjønn	46

Tabell 25 Barn: Utøvers alder	46
Tabell 26 Barn og relasjon til utøver	47
Tabell 27 Kontakt med øvrige instanser i saker som omhandler barn.....	48

KAPITTEL 1: BAKGRUNN

Den engelske undersøkelsen

Professor Elizabeth A. Stanko ved Universitet i London gjennomførte i september 2000 en døgnstudie om vold i nære relasjoner. Denne studien, som fikk navnet "The day to count", ble gjennomført i løpet av ett døgn, fra kl. 00 til kl 24. I studien ble det samlet inn opplysninger om tilfeller av hjemmevold fra samtlige politidistrikt i Storbritannia, alle krisesentrene (Women's Aid and Refuge), fra landets kriminalitetsofferkontorer (Victim Support) og fra Relate, en organisasjon som tilbyr bistand for å løse problemer i parforhold. I internettpubliseringen av studien begrunnes den slik:

"The Count used an innovative methodology to stimulate awareness about a serious social problem. The day, Thursday 28th September, was an ordinary day.

Why did we choose a Thursday, you might ask? Firstly, people assume that domestic violence is much higher on the weekends. We wanted this to reflect a day that was not 'special'. Indeed, the British Crime Survey 2000 suggests that 53% of domestic violence was reported to have occurred between Monday 6am and Friday 6 pm.

The purpose of the count was to give us a snapshot of what the impact of domestic violence is on all of us in the UK. We know from previous research that domestic violence affects the workloads of many"

http://www.domesticviolencedata.org/5_research/count/count.htm

Hensikten med britiske studien var ikke å gi et bilde av det faktiske omfanget av vold mot kvinner, men å skape offentlig oppmerksomhet rundt den volden som gjerne omtales som "skjult" slik at problemets omfang og konsekvenser ble synliggjort for befolkningen generelt. I neste omgang håpet man at dette kunne bidra til at flere kvinner ville oppsøke hjelp og bistand for å bryte ut av voldelige forhold.

Den norske varianten - A week to count

Regjeringens handlingsplan "Vold mot kvinner" retter seg spesifikt mot vold mot kvinner i nære relasjoner. Justisdepartementet fikk *The day to count* presentert på en konferanse i 2000 og grep tak i ideen om en undersøkelse som skulle registrerer ulike instansers befatning med denne volden. Beslutningen om å gjennomføre registreringen ble tatt av politisk ledelse i Justisdepartementet i juli 2003. En betingelse for undersøkelsen var at det skulle presenteres resultater for øverste ledelse i departementet i september samme år. Deretter skulle enkelte medier bli gjort kjent med undersøkelsen og et nærmere bestemt utvalg av resultatene.

Hensikten med registreringen var å synliggjøre den private voldens eksistens i samfunnet, samt å motivere relevante aktører som politi, hjelpeapparat og lokale beslutningstakere til å prioritere innsats på området. En av virkningene den britiske studien hadde hatt var nettopp en større interesse for å forbedre innsatsen overfor voldsutsatte og dette var en effekt en også håpet å oppnå i Norge.

Videre ønsket en å rette mediernes og offentlighetens søkelys på problematikken, og dermed gjøre vold i nære relasjoner og vold mot kvinner til et tema i offentligheten. Målet var altså ikke å kartlegge den reelle forekomsten av vold i nære relasjoner eller omfanget av hjelpeinstansenes samlede registreringer av problemet på kommunenivå eller fylkesnivå. En slik kartlegging ville krevd en annen og langt mer omfattende og grundig tilnærming.

KAPITTEL 2: DESIGN OG PRAKTISK GJENNOMFØRING

Samarbeidspartnere

Koordinatoren for undersøkelsen opprettet en referansegruppe som skulle bistå med innspill til gjennomføring av den norske varianten av studien. Gruppen besto blant annet av representanter fra Likestillingscenteret, Politiavdelingen i Justisdepartementet og Kriesentersekretariatet. I tillegg ble det opprettet et samarbeid med Kompetansesenter for voldsofferarbeid. En medarbeider ved senteret deltok i utarbeidelse av spørreskjemaer, avveining av etiske og metodiske spørsmål, utvelgelse av undersøkelsesenheter, mobilisering av og kontakt med enhetene i forberedelsesfasen, samt utarbeidelse av skriftlig veiledningsmateriell.

Enhetene

For den norske undersøkelsen ble det besluttet å utvide registreringsperioden til en hel uke i stedet for bare ett døgn. Dette fordi befolkningsgrunnlaget i Norge er vesentlig spinklere enn i Storbritannia. Det var uttrykt ønske om at det ble innhentet data fra samtlige av landets fylker. Det ideelle ville vært å ha data fra alle relevante aktører i samtlige kommuner i landet, men tidsrammen tillot ikke en så omfattende registrering. Det var heller ikke mulig i å inkludere alle typer instanser som møter den private volden og det ble derfor gjort et utvalg, basert på kunnskap om hvilke instanser det er mest vanlig at voldsutsatte kvinner og andre familievoldsutsatte kommer i kontakt med.

Instansenes deltakelse i registreringen var frivillig. Over 250 instanser på landsbasis, innenfor ni ulike formålsorganisasjoner, sa seg villige til å delta: samtlige av familievernkontorene (65), politidistriktene (27), krisesentrene (51), vern for eldrekontorene (3) og rådgivningskontorer for kriminalitetsofre (7). I tillegg forespurte en 38 sosialtjenester (to i hvert fylke), 41 barneverntjenester (to i hvert fylke samt noen barnevernvakter), 37 legevakter og 4 behandlingstiltak for voldsutøvere. Et mindretall enkeltinstanser ønsket ikke å delta seg med begrunnelse i at de anså opplegget for useriøst og at det var for liten tid til å sette seg inn i hva dette skulle være.

Valg av tidspunkt

Når en i Norge valgte å gjennomføre undersøkelsen over en hel uke, var dette både for å få et større materiale, og for å få med alle ukedagene, slik at topper og bunner i registreringen kunne unngås. En valgte videre å registrere fra en torsdag til en onsdag for å unngå fokuset på helgen, men samtidig få denne med. Tidspunktet for registreringen, 21. - 27. august ble valgt fordi en ønsket at skoleferien skulle være avviklet. En søkte altså å treffe en periode som var så "gjennomsnittlig" som mulig.

Utarbeidelse av informasjonsmaterieil

De ni organisasjonstypene som ble valgt ut til å delta i registreringen var svært forskjellige med hensyn til kunnskapsgrunnlag, formål og oppdrag. Det var viktig å ta høyde for dette og bestrebe seg på å utforme informasjonsmateriellet på en slik måte at registreringen ble forstått som aktuell og relevant for de ulike arbeidsområdene.

Representanter for ulike fagområder og tiltak ble konsultert for å ivareta dette aspektet. Registreringsskjemaene ble også testet på ulike grupper slik at nødvendige korrigeringer kunne gjøres. Av hensyn til tidsfaktoren forgikk mye av samarbeidet og motivering av instansene over telefon og ved bruk av e-post.

Kontakt med – og motivering av enhetene

Det ble benyttet ulike kanaler og systemer for å motivere registreringsenhetene. Krisesentersekretariatet tok seg av motivering, utsending og innsamling av skjema for krisesentrene. Politidiretoratet tok ansvaret for at familievoldskoordinatorerne i samtlige politidistrikter samlet inn registrerte data, Barne- og familiedepartementet bisto ved utarbeidelse av spørreskjemaer til barnevernet, og fylkesmannsembetene tok ansvar for å få inn data fra minimum to kommunale sosialtjenester og to kommunale barneverntjenester i hvert fylke. En legevaktorganisasjon påtok seg å koordinere innsamling av data fra legevaktene. Koordinator for rådgivningskontorene for kriminalitetsofre samlet inn data fra de respektive kontorene, mens Vern for eldre-kontorene og behandlingstiltakene for voldsutøvere ble kontaktet direkte.

Til tross for knapp tid til forberedelser ble forespørselen om å delta i registreringen godt mottatt. Med unntak av én organisasjon som reserverte seg mot deltakelse viste organisasjoner og enheter stor samarbeidsvilje. Flere meldte tilbake positive reaksjoner om at dette var stimulerende og at de så behovet for å forbedre sitt arbeid og sine registreringer.

Flere faktorer var virksomme i å motivere til deltakelse: Tiltaket hadde autoritet og legitimitet ved at det var initiert og ledet av Justisdepartementet. Det ble videre lagt vekt på å finne pålitelige og motiverende samarbeidspartnere i formidlingsarbeidet ut over i landet. Bruk av kunnskap om nettverk og ressurspersoner i forarbeidene var viktig. Fylkesmannsembetenes bistand gjorde det for eksempel lettere å oppnå samarbeid med tjenesteapparatet i kommunene.

En ikke ubetydelig motivasjon kan også ha vært tilbudet til instansene om selv å benytte dataene fra registreringen etter den første publiseringen. Det ble også understreket at det ville bli lagt vekt på etiske hensyn og at det ikke skulle registreres persondata. En forsikret blant annet instansene om at lokale tilfeller ikke skulle kunne gjenkjennes i forbindelse med publisering.

Metodiske utfordringer

Den knappe tidsrammen en hadde medførte klare begrensninger i forhold til grundighet i forberedelsene. Undersøkelsens tematiske innhold var for så vidt gitt gjennom den britiske studien, men måtte tilpasses til norske forhold. Valg av typer undersøkelsesenheter, tematisk avgrensning og motivering til deltakelse representerte metodiske utfordringer.

Ulikhet i arbeidsmetoder, formål og registreringsrutiner i de valgte instansene krevde dessuten fleksibilitet og tilpasning av så vel utforming av spørsmål som selve gjennomføringen av datainnsamlingen. Det var for eksempel stor forskjell på å samle inn data fra enheter som allerede

hadde etablert en praksis med registrering av data om vold i nære relasjoner, og fra de som ikke innarbeidet rutiner på dette.

Andre forskjeller kunne være svært store ulikheter mellom instanser som har beboere over tid sammenlignet med akutfunksjoner, som for eksempel legevakter. Videre måtte etiske hensyn vurderes, som for eksempel å ta forholdsregler om og sikre seg mot risiko for gjenkjennerbarhet av sensitive og taushetsbelagte opplysninger. Andre forhold var avveining mellom hvilke typer data det ville være mulig å få innenfor de gitte betingelsene, og om slike data ville kunne gi meningsfull informasjon. En av mange utfordringer var å utarbeide spørsmål som hadde en viss "felles lest" slik at de i senere bearbeiding kunne gi informasjon som ga mening ut over den enkelte instans, samtidig som de var tilpasset den enkelte instanstypens særskilte forutsetninger.

Registrerings skjema

Det ble utviklet ulike skjemaer for de ulike instansene³. Årsaken var ønsket om at skjemaet skulle være så relevant som mulig for å registrere brukerne ved den enkelte instans. I utviklingen av svaralternativene tok en primært hensyn til de ulike instansenes egenart og vektla i mindre grad sammenlignbarhet på tvers av instanser.

Manglende samsvar mellom en del av svaralternativene for de ulike instansene vanskeliggjør statistiske analyser og dermed muligheten for å anvende materialet og informasjonen fullt ut i etterkant.

³ De ulike skjemaene er lagt ved som vedlegg bakerst i notatet.

At skjemaene ble utarbeidet av en person med tilknytning til Justisdepartementet, samt en person med kjennskap både til fagfeltet, til praksisfeltet og med et stort nettverk som kunne mobiliseres i forbindelse med motiveringen av instansene, var nok en fordel. Likevel hadde det nok vært ønskelig dersom en person med erfaring med å lage registreringskjemaer og med kunnskaper om hvordan variabler kan bearbeides for analyse, hadde deltatt i utformingen. Prosjektet hadde imidlertid meget knappe tidsfrister - og i denne omgang ble ikke utarbeiding av skjemaer med tanke på en analyse prioritert.

Det ble også utviklet samleskjemaer som de enkelte instansene skulle sende inn med en gang registreringsperioden var avsluttet. På disse skjemaene skulle instansene grovtelle sine saker og innrapportere de viktigste tallene. Årsaken til at en valgte denne løsningen var at en nærmest umiddelbart etter avslutningen av registreringsuken skulle kunne presentere dagsferske tall for media og den politiske ledelsen i Justisdepartementet.

KAPITTEL 3: UTVALG OG FEILKILDER

Utvalg og svarprosent

Det ble sendt ut skjemaer til i alt 274 instanser. Av disse svarte 219, noe som gir en svarprosent på 80⁴.

Tabell 1 Svarprosent for undersøkelsen

Sent ut skjemaer til	Fått svar fra		
	Antall	Antall	Prosent
Krisesentre	51	48	94
Familievernkontorer	65	48	74
Legevakter	37	27	73
Politidistrikter	27	27	100
RKK	7	7	100
Sosialtjenester	38	27	71
Barnevern ⁵	41	28	68
Vern for eldre	3	3	100
Alternativ til vold ⁶	3	3	100
Sinnemestringsprogram met ⁶	1	1	100
Til sammen	274	219	80

⁴ Uken spørreskjemaene ble sendt ut var sammenfallende med PC-virusangrepet som lammet mailservere mange steder i landet i uken 18.- 22. august 2003. Justisdepartementets mailserver ble stengt over en begrenset tidsperiode og gjorde kommunikasjonen med det enkelte kontor vanskelig. Dette førte til at enkelte kontorer ikke mottok skjemaene.

⁵ Enkelte steder er sosial- og barnevernvakt i praksis sammen. Ved utsending av skjemaer ble de regnet som separate tjenester, dvs. en barneverntjeneste og en sosialtjeneste. Det er noe usikkerhet m.h.t. om det er flere innkomne skjemaer fra barneverntjenester.

⁶ Sendte kun inn e-post over hvor mange de hadde kontakt med den aktuelle uken

Av de 219 instansene som deltok var det enkelte som kun sendte inn samleskjemaet. Det betyr at vi for disse instansene kun har samletall og ikke informasjon om de enkelte henvendelsene. Det var videre en del instanser som rapporterte at de ikke hadde hatt saker om vold i nære relasjoner i den aktuelle uken. Disse instansene er derfor ikke med i analysen i dette notatet. Tabell 3 viser hvilke instanser vi har enkeltskjemaer fra og som dermed utgjør datagrunnlaget for undersøkelsen.

Tabell 2 Instanser som utgjør datamaterialet. Antall

	Enkeltskjema	(Kun samleskjema)
Krisesentre	42	(6)
Familievernkontorer	36	(12)
Legevakter	11	(16)
Politidistrikter	27	(-)
RKK	5	(2)
Sosialtjenester	14	(13)
Barnevern ⁷	19	(9)
Vern for eldre	3	(-)
Alternativ til vold	-	(3)
Sinnemestringsprogr mmet	-	(1)
Til sammen	157	(62)

Med frafall av instansene som enten ikke sendte inn enkeltskjemaer og/eller som rapporterte at de ikke hadde voldssaker den aktuelle uken, sitter vi igjen med saker fra 157 ulike instanser. Det er disse som utgjør tallmaterialet i dette notatet. I disse instansene var det løpet av

⁷ Enkelte steder er sosial- og barnevernvakt i praksis sammen. Ved utsending av skjemaer ble de regnet som separate tjenester, dvs. en barneverntjeneste og en sosialtjeneste. Det er noe usikkerhet hvorvidt det er flere innkomne skjemaer fra barneverntjenester.

registreringsuken 1530 kontakter hvor vold i nære relasjoner var en del av eller hele problematikken til klienten. Disse fordelte seg slik på de ulike instansene:

Tabell 3 Fordeling mellom ulike instanser. Prosent

	Prosent	(N=1530)
Voldtekstmottak/legevakt	2	(24)
Politi	13	(201)
Familievern	27	(413)
Krisesenter	39	(602)
Sosialtjeneste	3	(42)
Barnevern	10	(159)
Vern for eldre	4	(65)
RKK	2	(24)

Vi ser at to tredjedeler av materialet består av kontakter med til krisesenter eller familievernkantor i løpet av den aktuelle uken. Dette gir imidlertid et galt bilde av hvilke instanser de som er utsatt for vold i nære relasjoner er i kontakt med. Alle krisesentre og alle familievernkantor ble bedt om å delta i undersøkelsen. Dette gjelder ikke for barnevernet og for sosialtjenesten. Dersom alle barnevern- og sosialtjenester hadde deltatt ville bildet blitt et annet. Når det gjelder Vern for eldre finnes disse bare i Oslo, og her utgjør disse kontaktene en tredjedel av alle sakene fra Oslo. Dette er også for en for høy andel i forhold til om en hadde inkludert alle barnevern- og sosialtjenester i Oslo.

Tabell 4 Gjennomsnittlig antall voldssaker for de ulike instanstypene i materialet

Krisesentre	14
Familievernkantorer	11
Legevakter	2
Politidistrikter	7

RKK	5
Sosialtjenester	3
Barnevern	8
Vern for eldre	22

Dersom vi sammenligner hvor mange saker de deltakende instansene i gjennomsnitt hadde som utelukkende eller delvis omhandlet vold i nære relasjoner den aktuelle uken, finner vi høye tall for de instansene som arbeider først og fremst med slik vold, nemlig Vern for eldre og krisesentrene. Mer interessant er at dersom vi antar at de sosial- og barneverntjenester som deltok kan sies å være representative, har en vanlig barneverntjeneste 8 slike saker i uken, mens sosialtjenesten vil ha 3 slike saker. En slik antakelse er imidlertid problematisk. Det er ikke vektlagt representativitet i utvelgelsen av deltakende instanser. Tallene kan allikevel gi oss en pekepinn om at denne typen tjenester faktisk har en stor gruppe brukere som utsettes for vold i nære relasjoner, og at medarbeiderne trenger kompetanse på feltet og oppmerksomhet rundt problematikken.

Fylkes- og regionsoversikt

Denne undersøkelsen er ikke vitenskapelig. Vi vet fra tidligere undersøkelser⁸ at volden er noe ulikt fordelt mellom spredtbygde strøk og byer. Imidlertid er det grunn til å anta at det i mindre grad gjelder vold i nære relasjoner enn det gjelder vold mellom folk som har en mindre tett relasjon, og at forskjeller mellom by og land i stor grad vil utviskes. Det er derfor interessant å sammenligne innkomne saker i *A week to count* med befolkningsgrunnlaget.

⁸ Se for eksempel Minifakta om vold 2003, side 12.

Tabell 5 Befolkningsgrunnlag for deltakende instanser. Prosent

	(N=1530)	Prosent av materialet	Prosent av befolkninge n	Differanse materialet/ befolkningsgrunnlag
Østfold	(156)	10	6	4
Akershus	(141)	9	10	-1
Oslo	(230)	15	11	4
Hedmark	(62)	4	4	0
Oppland	(44)	3	4	-1
HR Øst	(633)	41	36	+5
Buskerud	(129)	8	5	3
Vestfold	(94)	6	5	1
Telemark	(38)	2	4	-2
Aust-Agder	(56)	4	2	2
Vest-Agder	(149)	10	3	7
HR Sør	(466)	30	20	+10
Rogaland	(78)	5	8	-3
Hordaland	(71)	5	10	-5
Sogn og Fjordane	(12)	1	2	-2
HR Vest	(161)	11	20	-9
Møre og Romsdal	(42)	3	5	-2
Sør-Trøndelag	(73)	5	6	-1
Nord-Trøndelag	(23)	2	3	-1
HR Midt	(138)	9	14	-5
Nordland	(42)	3	5	-2
Troms	(53)	3	3	0
Finnmark	(37)	2	2	1
HR Nord	(132)	9	10	-1
Totalt	(1530)	100	100	

Vi ser av oversikten over at det er en rimelig grei fordeling mellom befolkningsgrunnlag og innkomne skjemaer for tre av regionene, nemlig Øst, Midt og Nord. Imidlertid er det en skjevfordeling når det gjelder Helseregion Vest og Sør, der Vest har få saker i forhold til befolkningsgrunnlaget og Sør har mange. Det er vanskelig å peke på

årsaken til dette. Vi ser imidlertid at det særlig er Vest-Agder som trekker opp snittet for Helseregion Sør. I Vest-Agder har det vært flere prosjekter knyttet til familievold, og det er grunn til å anta at flere av tjenestene i dette fylket har fokus på problematikken, noe som i sin tur vil øke antallet innrapporterte saker. Imidlertid skulle en anta at det samme ville gjelde for Hordaland, der blant annet politiet har hatt fokus på vold i nære relasjoner, men vi ser ikke et slikt utslag her.

Fortolkninger og feilkilder

Det er ulike feilkilder i en slik undersøkelse. En opplagt feilkilde i denne undersøkelsen er at ulike utfyllere av skjemaene har en ulik fortolkning av voldsbegrepet og hva som skal regnes som vold. Dersom en skal få en lik fortolkning av hva som er begrepet, må en legge ved klare instruksjoner over hvilke definisjoner som skal legges til grunn for registreringen. Dette er nærmere problematisert i avsnittet *Utforming av skjemaene - punkt 2 Om volden* i vedlegget.

Det kan også være slik at utfyllerne hadde ulike oppfatninger om hvilke saker som skulle telles med, basert på om det var vold i en nær relasjon eller annen vold. I utgangspunktet var tanken at kun vold i nære relasjoner skulle telles med. Imidlertid inneholder skjemaene avkrysningsmuligheter for vold i fjernere relasjoner, som for eksempel fjern bekjent og fremmed. Dette innebærer at enkelte har registrert også slik vold.

Det var i skjemaet heller ikke mulig å skille mellom vold som nylig har funnet sted og vold som skjedde for lang tid siden. Dette vanskeliggjorde utfyllingen og analysen av de dataene som har kommet inn. Et eksempel som illustrerer dette poenget kan være en

voksen person som nå går i terapi for å bearbeide vold i oppveksten. Registrering av voldsproblematikk fremkommer likt på skjemaet som om personen hadde blitt utsatt for vold i registreringsuken.

Enkelte instanser har i de siste årene økt oppmerksomheten rundt vold generelt og familievold spesielt. Dette gjelder for eksempel politiet i Bergen, familievernkontoret i Molde og barnevernet i Kristiansand. I og med at de ansatte ved disse kontorene har en særlig årvåkenhet for denne problematikken, er det grunn til å tro at de avdekker flere familievoldssaker enn andre instanser. Imidlertid måler *A week to count* de sakene hjelpeapparatet faktisk arbeider med, og ikke de sakene de potensielt kunne ha arbeidet med. At enkelte instanser har flere saker vil derfor kun gi seg utslag i at vi får et høyere antall saker for disse instansene. Et av målene med kampanjen *A week to count* var nettopp å øke hjelpeapparatets årvåkenhet i forhold til at deres klienter kan leve i relasjoner med vold.

Utfylling

Skjemaene ble fylt ut av ansatte i hjelpeapparatet, ikke av de voldsutsatte. Det hadde både fordeler og ulemper. Fordeler fordi det var færre personer involvert i utfyllingen og dermed i fortolkningen. Videre fordi det i mange tilfeller sannsynligvis var lettere for saksbehandlerne å "kalle en spade for en spade", og de hadde lite å vinne på å pynte på situasjonen. Flere undersøkelser har vist at de som utsettes for vold i nære relasjoner har en tendens til å omskrive og bagatellisere hendelsen for å gjøre det enklere å leve med situasjonen og sine egne valg.

At det var ansatte i hjelpeapparatet som fylte ut skjemaet kan imidlertid også være en ulempe: Mange kan nok ha vegret seg for å spørre om faktaopplysninger, som for eksempel barns alder, for å kunne fylle det ut på skjemaet dersom dette ikke ble nevnt av klienten. For mange av fagfolkene vil det å hjelpe klienten prioriteres framfor utfylling av et skjema. Mange skjemaer er derfor naturlig nok meget mangelfullt utfyllt.

Den store fordelen ved at det var ansatte ved instansene som fylte ut skjemaene var at dette sannsynligvis økte deres oppmerksomhet rundt problemet familievold. Dette var også en del av bakgrunnen for hele undersøkelsen/kampanjen. Å synliggjøre for hjelpeapparatet hvor stor andel av klientene som faktisk er voldsutsatt vil antakelig føre til at de blir mer oppmerksomme på at dette kan være en del av klientenes problematikk og at de føler at behov for øke kompetansen på området for å bli bedre hjelpere for disse brukerne.

Hva sier tallene i undersøkelsen noe om?

Dataene fra kartleggingen i *A week to count* utgjør i norsk sammenheng et unikt materiale. Selv med de begrensninger og svakheter materialet utvilsomt har må det kunne betegnes som det kvantitativt største og mest utfyllende datasettet over norske voldssaker og -ofre til nå. Tallene i undersøkelsen sier noe om hvor mange som var i kontakt med hjelpeapparatet den aktuelle uken som har vold som problem eller som en del av problematikken. Vi ser altså volden, eller snarere en del av volden, i Norge ut i fra utvalgte hjelpeinstansers ståsted.

Samtidig er det viktig å være oppmerksom på hva undersøkelsen *ikke* sier noe om. *A week to count* gir ikke noe bilde av hvor mange eller hvem som utsettes for vold, verken generelt eller i nære relasjoner. Undersøkelsen sier bare noe om *voldssaker* som de utvalgte instanser arbeidet med. Ut fra andre undersøkelser vet vi at dette er et utvalg av alle voldstilfeller som kan ha til dels store skjevheter, både med hensyn til ofrenes kjønn, alder, type av vold og relasjon til utøver. Voldsutsatte som er i kontakt med hjelpeapparatet er ikke nødvendigvis representative for voldsutsatte generelt når det gjelder en del demografiske data.

Undersøkelsen gir også sparsomt med opplysninger om dem som kommer i kontakt med hjelpeapparatet på grunn av vold i nære relasjoner. Vi har kun opplysninger om den voldsutsattes alder, kjønn og relasjonen mellom utsatt og utøver. Det som er undersøkt er henvendelsene den aktuelle uken. Vi vet heller ikke om enkelte brukere er registrert hos flere instanser den aktuelle uken. Vi kan altså ikke si noe om hvem som utsettes for vold utifra denne undersøkelsen. Heller ikke er det grunnlag for å si noe om hvor mange ulike instanser brukerne med voldsproblematikk er i kontakt med.

Undersøkelsen gir ikke noe svar på hvor stor andel av sakene ved instansene som omhandler vold. Enkelte instanstyper ble bedt om å redegjøre for dette, men for de fleste ble dette for omfattende, og det innsendte materialet er derfor for mangelfullt til at det er fruktbart å analysere det.

KAPITTEL 4: KONTAKT MED HJELPEAPPARATET

Kontaktform

Vi vet fra tidligere undersøkelser at det kan være vanskelig for voldsutsatte å ta opp med hjelpeapparatet den volden de har vært utsatt for. Disse undersøkelsene har vist at mange instanser er lite aktive i selv å avdekke om brukerne har vært utsatt for vold⁹. Derfor er det interessant å se hvordan de voldsutsattes kontakt med hjelpeapparatet har funnet sted.

Tabell 6 Fordeling av ulike kontaktformer. Prosent

Type kontakt	Prosent (N=1517 ¹⁰)
Telefon	46
Personlig oppmøte	53
Brev/e-post/annet	3
Hjemmebesøk/Utrykning	5

Vi ser at de aller fleste klientene kom i kontakt med hjelpeapparatet enten via telefonen eller ved personlig oppmøte. Dette er interessant i og med at vi kan anta at det da ofte er klienten som kontakter instansen, det er altså klienten som er den aktive part i at kontakten opprettes. Kun i 5 prosent av sakene var det hjelpeapparatet som enten ved hjemmebesøk eller ved utrykning oppsøker klienten. Skjemaene var imidlertid ikke utformet slik at vi kan se om det var

⁹ Se for Ole Kristian Hjemdal og Kari Stefansen, Hjelpeapparatets rutiner for avdekking og registrering av vold, HiO-notat 2003 nr. 13.

¹⁰ Antallet kontakttyper blir høyere enn antall saker fordi enkelte av brukerne har vært i kontakt med instansen på flere enn en måte, for eksempel både ringt og møtt opp hos instansen.

klienten eller hjelpeapparatet som ringte, eller om klienten hadde fått innkalling for oppmøte. En må derfor tolke resultatene med varsomhet.

Tabell 7 Kontaktform for ulike instanser. Prosent

	Telefon	Personlig oppmøte	Brev/ e-post	Hjemmebesøk/ Utrykning	Annet	(N=1517 ¹)
Voldtekstmottak/legevakt	9	91	-	-	-	(22)
Politi	36	46	1	17	-	(201)
Familievern	24	78	1	-	1	(412)
Krisesenter	59	44	-	2	-	(593)
Sosialtjeneste	29	79	-	5	7	(42)
Barnevern	60	35	10	9	10	(158)
Vern for eldre	68	37	2	12	9	(65)
RKK	83	50	-	-	-	(24)

Tidligere kontakt

Tabell 8 Type instans og tidligere kontakt. Prosent

	Førstegangskontakt	Tidligere registeret	(N=1452 ¹¹)
Voldtekstmottak/legevakt	83	17	(6)
Politi	58	42	(166)
Familievern	24	76	(406)
Krisesenter	37	63	(585)
Sosialtjeneste	40	60	(42)
Barnevern	20	80	(158)
Vern for eldre	23	77	(65)
RKK	75	25	(24)

¹¹ Vi mangler tall for en del av brukerne, særlig gjelder dette voldtekstmottak/legevakt.

Vi ser at voldtekstmottak/legevakt og politi hadde en stor andel av førstegangskontaktene. Dette er ikke overraskende ettersom en kan anta at disse vil ha en del henvendelser om akutte hendelser. I tillegg hadde Rådgivningskontorene også en høy andel av førstegangskontakter i den gjeldene uken, men det kan skyldes tilfeldigheter pga. det lave antallet saker. Krisesentrene og sosialtjenesten hadde også en høy andel av førstegangskontakter. Dette skyldes trolig at det er relativt allment kjente instanser som det utfra deres respektive formål er naturlig å henvende seg til i akutte situasjoner. Størst andel av allerede registrerte klienter finner vi hos barnevernet, familievernnet og Vern for eldre. En stor del av forklaringen på dette er trolig at klientene kom i kontakt med disse instansene via andre problemområder i første omgang. Dette gjelder nok ikke i like stor grad for Vern for eldre. I tillegg vet vi at de driver en annen form for oppfølging av klientene enn de andre instansene, slik at brukerne er inne til flere samtaler.

Liknende vold tidligere

Tabell 9 Klienter som har opplevd liknende vold tidligere. Prosent

	Prosent N=1198
Nei	8
1 gang	4
2-4 ganger	11
Flere ganger	9
Mishandling over tid	68

Vi ser at mer enn to tredjedeler av de som var i kontakt med hjelpeapparatet den gjeldene uken har vært mishandlet over tid. Kun 8 prosent har ikke opplevd lignende vold tidligere. Vi så av tabellene om tidligere kontakt med hjelpeapparatet at kun 35 prosent av brukerne var førstegangsbrukere. Det kan indikere at før volden blir kjent for hjelpeapparatet har en vært utsatt for flere voldsepisoder. Dette er ikke overraskende og stemmer med andre undersøkelser.

Tabell 10 Type vold og tidligere kontakt. Prosent¹²

	Fysisk (N=752)	Psykisk (N=1005)	Økonomisk (N=122)	Seksuell (N=150)
Førstegangshenvendelse	36	31	26	28
Tidligere registeret	64	69	74	72

Det er en liten forskjell mellom hvilken type vold en utsettes for og om en tidligere har vært i kontakt med hjelpeapparatet. Det er lett å oppfatte for eksempel slag som vold, mer uvant er vi kanskje med å tenke på økonomiske overgrep på denne måten. Det er derfor ikke overraskende at det er en noe større andel av sakene som handler om økonomiske overgrep er registrert tidligere. Ellers kan vi også anta at en del fysisk vold er av mer akutt karakter enn den økonomiske. Den fysiske volden er også mer synlig og derfor i mange tilfeller "lettere" å ta opp.

Tabell 11 Voldsutsatts kjønn og tidligere kontakt. Prosent

	Mann (N=195)	Kvinne (N=1178)	Totalt (N=1373)
--	-----------------	--------------------	--------------------

¹² Vi ser av denne tabellen at samlet N for de ulike voldstypene er høyere enn antallet saker i utvalget, dette er fordi det i enkelte av sakene er registeret mer enn en type vold.

Førstegangshenvendelse	35	34	35
Tidligere registrert	65	66	65

Det er ingen forskjell mellom kjønnene når det gjelder om den/de aktuelle kontakten(e) var en førstegangskontakt eller om de allerede var registrerte brukere ved instansen. Det er grunn til å anta at det er en del feilregistrering i forhold til om klienten har vært i kontakt med instansen før. Ved for eksempel krisesentrene, hvor brukerne kan være anonyme, er det vanskelig å avgjøre om brukeren har ringt krisesenteret tidligere. Det er imidlertid ikke grunn til å anta at slik feilregistrering er skjevt fordelt mellom kjønnene.

Tabell 12 Voldsutsatts kjønn og type instans. Prosent

	Mann (N=213)	Kvinne (N=1236)
Voldtekstmottak/lege vakt	33	67
Politi	16	84
Familievern	15	85
Krisesenter	4	96
Sosialtjeneste	22	78
Barnevern	45	55
Vern for eldre	12	88
RKK	58	42
Totalt	15	85

Vi ser at de eneste instansene som har en tilnærmet lik fordeling av voldsutsatte menn og kvinner er barnevernet og Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre. At vi finner en jevnere fordeling av kjønn i barnevernet er ikke så overraskende, dette drøftes nærmere i den delen som omhandler barn. At Rådgivningskontorene har en såpass lik

kjønnsfordeling kan kanskje forklares med deres profil og at de fram til nå hovedsakelig har vært bemannet av pensjonerte politimenn og derfor appellerer til menn i større grad enn det øvrige hjelpeapparatet. Imidlertid er antall saker for disse såpass få i registreringsuken og en må derfor være forsiktig med å trekke konklusjoner. Det er imidlertid viktig å ha i mente at hovedårsaken til at mennene er underrepresentert i materialet er at fokuset er på vold i nære relasjoner. Dette drøftes nærmere i kapittel 5: De registererte sakene.

Tabell 13 Antall kontakter i samme sak i løpet av i løpet av uken¹³. Prosent

Antall kontakter	1 gang	2 ganger	3 eller flere ganger	Totalt	Gjennomsnittlig antall ganger
Familievern	84	12	3	396	1,2
Sosialtjeneste	56	21	24	34	1,8
Barnevern	42	26	32	134	2,3
Vern for eldre	50	29	21	58	1,8
RKK	33	58	8	24	1,8
Totalt	69	19	12	646	1,6

Det er relativt stor variasjon når det gjelder antallet kontakter de ulike instansene har med klientene i løpet av den aktuelle uken. Her er det imidlertid viktig å være klar over at det var noe ulik praksis på hvordan skjemaene ble fylt ut. Enkelte instanser har fylt ut ett skjema hver gang de har hatt kontakt med klienten, slik at samme klient er registrert flere ganger, mens andre har fylt ut ett skjema per klient, uavhengig av omfanget av kontakten. Dette gjør tallene lite sammenlignbare.

¹³ Krisesentrene, politiet og legevaktene ble ikke spurt om dette på registreringsskjemaene. Vi har derfor ikke opplysninger om antall kontakter per sak for disse instansene.

Den klienten som hadde kontakt flest ganger i løpet av registreringsuken var i kontakt med den samme instansen hele 14 ganger.

Brukere som er i kontakt med flere instanser

Det er i undersøkelsen spurt om "det i denne saken er tatt kontakt med annen instans" og i tilfelle hvilken. Spørsmålet er blitt tolket noe ulikt fra saksbehandler til saksbehandler. Enkelte har tolket det slik at det er spørsmål om saksbehandleren eller instansen selv har kontaktet andre, andre har tolket det som et spørsmål om klienten har gjort det, andre igjen om en eller begge har gjort det. Det skinner også gjennom at det har vært ulik forståelse av hva "kontakt" innebærer. Betyr det at klienten allerede er klient et annet sted også, betyr det at klienten har bestilt time der, ringt og forhørt seg, eller at han/hun har fått en brosjyre eller en henvisning?

Det er imidlertid av stor interesse for dem som driver med for eksempel nettverksbygging mellom fagetater å få kunnskap om hvilke instanser som ser ut til å opptre sammen. Dette kan gi et bedre utgangspunkt for å planlegge samarbeidsutvalg/møter osv., slik at klientene får et bedre tilbud på sikt.

Som påpekt av Hjemdal og Stefansen¹⁴, i deres gjennomgang av hjelpeapparatets registreringsrutiner i voldssaker, har voldsutsatte mangeartertede og individuelle behov og sakene er ofte komplekse.

¹⁴ Ole Kristian Hjemdal og Kari Stefansen: *Hjelpeapparatets rutiner for avdekking og registrering av vold*, HiO-notat 2003 nr. 13, side 52.

Det kan være grunn til å anta at sakenes kompleksitet vil være relevant for hvilken instans klienten i første omgang kommer i kontakt med og hvordan deres videre kontakt med hjelpeapparatet utvikler seg. Dersom samarbeidet mellom de ulike instansene ikke er godt nok, er det grunn til å anta at dette vil påvirke bistanden til den voldsutsatte.

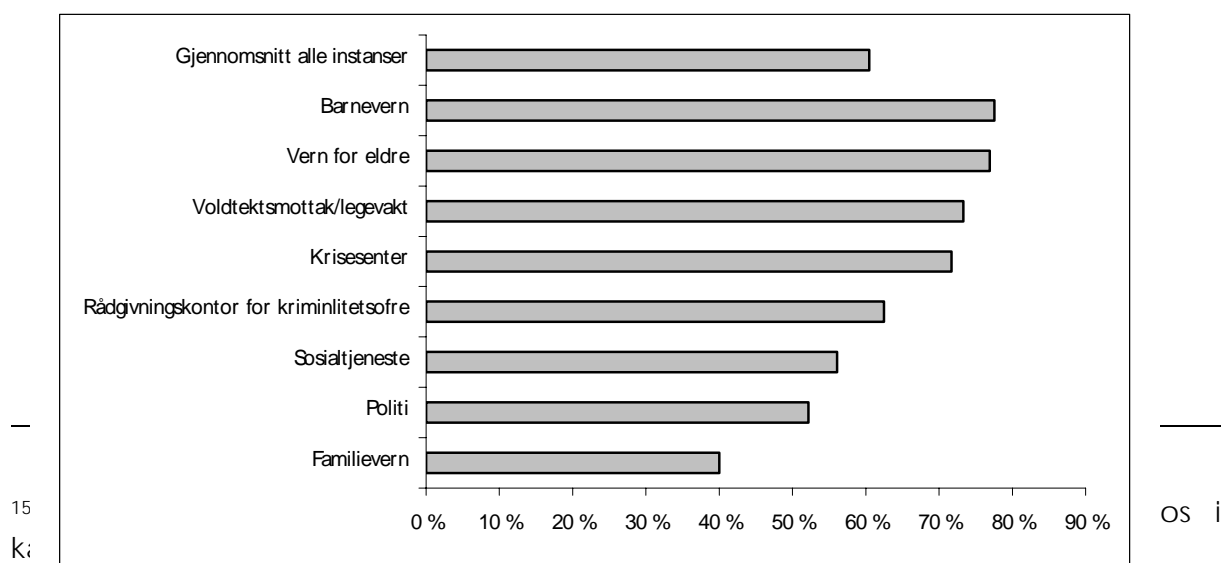
"For det andre vil en best mulig informasjon, også om hjelpebehov og igangsatte tiltak ut over eget ansvarsområde, være et nødvendig grunnlag i det faktiske samarbeidet mellom instansene. Dette vil ikke minst være viktig for å motvirke "gråsoneproblematikk", hvor noen behov og innsatstyper ligger i grenselandet mellom flere instansers ansvarsområder, og en dermed risikerer at alle tror at andre tar seg av dette.

Det sammensatte og omfattende bistandsbehovet mange voldsrammede har, kan medføre at viktige bistandsbehov lett blir oversett, at hjelpen ikke blir tilstrekkelig samordnet, og at bistanden som helhet derfor blir ufullstendig og fragmentert. "

(Hjemdal og Stefansen 2003:57).

I snitt var ca 60 prosent av klientene i materialet i kontakt med mer enn en instans.

Figur 1 Andel brukere som er i kontakt med mer flere enn "registreringsinstans"¹⁵

Klientene som i kampanjeuken ble registrert ved barnevernet, Vern for eldre, voldtekstmottak/ legevakt og krisesenter var oftere, enn hva tilfellet var for de andre instansene, i kontakt med mer enn en instans. Dette kan tyde på at brukerne ved disse instansene har relativt sammensatte problemer eller at det er snakk om grove voldstilfeller, men også at disse instansene hyppigere henviser og samarbeider med andre instanser. Videre kan det indikere at disse instansene ikke nødvendigvis er den første instansen som blir kontaktet av klienten, men at andre henviser dem dit.

Det er overraskende at så få av familievernets klienter med voldsproblematikk har vært i kontakt med andre instanser. Dersom dette ikke skyldes forhold ved måten familievernet registerer, kan det være flere årsaker til dette. For eksempel kan det tyde på at disse klientene har mindre grove voldssaker enn for eksempel klientene ved krisesentrene. Det kan også være at klientene som kontakter familievernet har større ressurser, for eksempel i forhold til økonomi og sosialt nettverk, slik at de ikke har behov for støtte fra for eksempel sosialtjenesten.

Dersom klienten er i kontakt med en instans, hvilke andre instanser er da i tillegg kontaktet?

Tabellen under viser hvilke andre instanser det ble registrert at klientene var i kontakt med i tillegg til den de ble registrert ved i kampanjeuken (grunninstansen i øverste linje).

Tabell 14 Brukernes kontakt med andre instanser

Grunninstans (N=1530)	Legevakt¹⁶ (24)	Politi (201)	Familie- vern (413)	Krise- senter (602)	Sosial- tjenesten (42)	Barne- vern (159)	Vern for eldre (65)	RKK (24)
Politiet	17	3	12	30	21	40	2	46
Sosialtjeneste	4	4	1	24	2	6	8	4
Psykiatri	8	2	9	7	10	11	11	21
Jurist/rettsvesen		7	8	32	7	5	8	13
Barnevern		19	11	17	12	23		
Krisesenter	8	8	4	1	19	6		
Familievern	4	4	2	4	7	4		
Barne- og ungdomspsykiatri			4	2		21		
Skole/barnehage			1	6		16		
Helsevesen	4	6	6	21	5	9	57	4
Andre	4	5	2	17	19	4	27	17
Kun denne instansen	54	53	60	36	45	29	26	33
1 annen instans	42	37	25	21	26	31	45	42
2 andre	4	7	11	16	14	25	22	17

¹⁶ Inkluderer voldtektsmottak

instanser								
3 eller flere		2	4	28	14	14	8	8
Gjennomsnittlig antall andre instanser	0,5	0,6	0,6	1,6	1,0	1,4	1,1	1,0

Tabellen gir et bilde på hvilke instanser som opptrer sammen og gir derfor indikasjoner på hvilke instanser som kan dra nytte av et samarbeide og ha kjennskap til hverandres kompetanse og arbeidsmetoder. Imidlertid sier tabellen ingenting om hvilken rekkefølge klientene kom i kontakt med instansene på, eller hvilke instanser som eventuelt har henvist til hvem.

Av størst interesse er imidlertid den nederste linjen i tabellen. Denne viser hvor mange andre instanser det ble registrert at klientene ved de ulike instanstypene var i kontakt med. Her ser vi at klientene ved krisesentrene og sosialtjenesten i langt større grad enn andre var i kontakt med flere instanser. Dette kan tyde på at disse klientene har mer komplekse saker eller har et større behov for bistand enn klientene ved de andre instansene. Imidlertid kan forskjellene også skyldes ulike registreringsmetoder, så resultatene må tolkes med varsomhet.

KAPITTEL 5: DE REGISTRERTE SAKENE

I dette kapitlet presenteres hva slags saker som ble registrert den aktuelle uka.

Tabell 15 Voldstyper og voldsutsatts kjønn. Prosent

	Menn (N=213)	Kvinner (N=1391)
Fysisk vold	54	55
Psykisk vold	50	74
Økonomisk	3	10
Seksuell	8	11

Blant de menn og kvinner som var i kontakt med hjelpeapparatet om vold i nære relasjoner den gjeldende uken, var det nesten like stor andel menn og kvinner hvor det ble opplyst at de hadde vært utsatt for fysisk vold.

Her er det imidlertid viktig å være klar over at undersøkelser viser at det er langt flere kvinner enn menn som utsettes for vold i nære relasjoner¹⁷. I tillegg er det grunn til å anta at menn i mindre grad enn kvinner søker bistand, de har mindre langtidsskader og mindre bevissthet om langtidsskader¹⁸. I denne undersøkelsen finner vi også en høyere andel som har vært utsatt for vold mer enn en gang enn i andre undersøkelser, det er hovedsakelig de mest viktimserte som er i kontakt med hjelpeapparatet og disse hjelpeapparatet rettes inn mot. De mindre viktimserte har dessuten sannsynligvis mindre behov for bistand,

¹⁷ Se for eksempel tall fra Levekårsundersøkelsen, gjengitt i Minifakta omvold 2003, side 11.

og vil kanskje heller ikke føle seg hjemme i hjelpeapparatet og i deres beskrivelser av dem og forventninger til dem. Det er grunn til å tro at dette gjelder menn i større grad enn kvinner. Saker registrert med kvinnelig voldsutsatt utgjør ca 85 prosent av materialet. I tillegg scorer sakene der det er en kvinnelig voldsutsatt høyere på alle de fire registrerte voldstypene, hvilket innebærer at dersom vi sammenligner de kvinnene i vårt materiale som utsettes for vold i nære relasjoner med de mennene som gjør det, finner vi at kvinnene i større grad enn menn utsettes for flere typer vold samtidig. Dette stemmer overens med funn som er gjort i andre undersøkelser.

Tabell 16 Voldstyper og alder. Prosent¹⁹

	Under 18 år (N=193)	18-39 år (N=724)	40-59 år (N=334)	Over 60 år (N=89)	Totalt (N=1340)
Fysisk	48	59	56	33	55
Psykisk	49	73	79	79	72
Økonomis k	3	7	12	37	10
Seksuell	15	11	9	4	10

Vi ser at det i det er i aldersgruppen mellom 18 og 59 år, altså blant voksne, vi finner den største andelen av ofre som har vært utsatt for fysisk vold i vårt materiale. Vi ser videre at andelen innen de ulike aldersgruppene som var i kontakt med hjelpeapparatet fordi de har vært utsatt for økonomiske overgrep stiger med alderen og er klart høyest blant de eldre over 60 år. Motsatt tendens ser vi når det gjelder voldtekt og seksuelle overgrep. Her finner vi at barn er den gruppen

¹⁸ Se for eksempel Hilde Pape og Kari Stefansen (red.): Den skjulte volden? NKVST Rapport 1/2004.

¹⁹ Totalen summerer ikke til 100 prosent da en klient kan utsettes for flere typer vold.

hjelpeapparatet er i kontakt med som er mest utsatt, og at dette synker med alderen.

Dette kan være et uttrykk for ulike typer voldserfaringer i ulike aldersgrupper, men kan også skyldes forhold knyttet til de instansene som i størst grad kommer i kontakt med de ulike aldersgruppene. Barnevernet er mer opptatt av og oppmerksomme på seksuelle overgrep enn de instansene som i hovedsak henvender seg til voksne, mens Vern for eldre på sin side, i større grad enn de øvrige instansene, vil inkludere økonomiske overgrep i sin voldsdefinisjon.

Relasjonen mellom utøver og voldsutsatt

Tabell 17 Tilknytning til voldsutøver, kjønn og alder. Prosent

	N= K/M	Partner		Ekspartner		Mor		Far		Annet familie- medlem		Fjerne	
		Kvin- ner	Men n	Kvin- ner	Men n	Kvin- ner	Men n	Kvin- ner	Men n	Kvin- ner	Men n	Kvin- ner	Men n
Under 18 år	47/20	9	-	15	5	24	25	56	65	17	13	9	4
18-39 år	636/73	41	36	46	26	-	-	3	5	11	16	2	19
40-59 år	299/28	45	29	39	21	-	4	1	-	11	18	5	11
Over 60 år	74/11	27	36	3		-	9		9	61	45	12	9
Totalt	1056/ 132	40	29	40	20	3	11	7	27	15	17	4	12

Kvinnene som var registeret med en sak i hjelpeapparatet i kampanjeuken var i større grad enn menn utsatt for vold fra partner eller tidligere partner. For de andre kategoriene er det til dels for små tall til å trekke konklusjoner, men det kan se ut som mennene i

materialet er noe mer utsatt for vold fra fjerne bekjente enn kvinnene. Dette stemmer med andre undersøkelser.

Av dem som var i kontakt med hjelpeapparatet angående vold i nære relasjoner den aktuelle uken var 29 prosent av mennene og 40 prosent av kvinnene utsatt for vold av den partneren de lever sammen med. Hvis vi ser på utsatthet fra tidligere partner²⁰ finner vi at dette gjaldt 20 prosent av mennene og 40 prosent av kvinnene. Selv om det var mulig å oppnå score på begge disse variablene (de var ikke gjensidig utelukkende), var det kun 1 prosent av materialet som hadde dette. Dette innebærer at halvparten av mennene og 80 prosent av kvinnene i materialet var utsatt for det vi kan kalle partnervold. Dette er en langt høyere andel enn vi finner i undersøkelser av befolkningens voldsutsatthet, hvilket innebærer at Justisdepartementets ønske om fokus på vold i nære relasjoner er blitt forstått av de ulike instansene, og at registreringen har fanget opp denne typen vold. I tillegg kommer andre nære relasjoner som vist i tabellen over.

At også rapportene fra politi og legevakt i hovedsak gjelder saker med kvinnelige utsatte tyder likeledes på at instansene har forstått at det er vold i nære relasjoner som skal registreres. Undersøkelser fra legevaktene i Oslo og Bergen og anmeldte voldstilfeller ved Oslo politidistrikt tyder på at de fleste voldssaker generelt for disse instanstypene har mannlige voldsutsatte. Når det gjelder vold i nære

²⁰ I avkrysningen kan det se ut som begrepet tidligere partner er tolket noe ulikt. Enkelte utfyllere har krysset av her dersom volden fant sted etter at forholdet ble oppløst (eventuelt under forholdet og etterpå), mens andre ser ut til å ha tolket det slik at dersom en ble utsatt for vold mens en var i et forhold, og dette forholdet nå er avsluttet er det snakk om en tidligere partner. De aller fleste ser dog ut til å ha krysset for begge disse situasjonene.

relasjoner, viser imidlertid undersøkelsene, at det også for disse instansene er kvinner som er overrepresentert.

Hvor finner volden sted?

Tabell 18 Andel som utsettes for vold i eget hjem. Prosent

Eget hjem	M/K	Menn	Kvinner
Under 18 år	(60/92)	85	85
18-39 år	(49/538)	64	84
40-59 år	(15/255)	54	84
Over 60 år	(11/66)	100	86
Totalt	(135/951)	72	84

Av dem som var i kontakt med hjelpeapparatet om vold i nære relasjoner den gjeldende uken finner vi at de fleste av klientene var utsatt for vold i eget hjem. Vi ser imidlertid av de absolutte tallene at det er store variasjoner når det gjelder i hvor stor grad de ulike aldersgruppene er i kontakt med hjelpeapparatet, og at enkelte grupper er over-/underrepresentert i forhold til befolkningsgrunlaget. Kvinnene som ble registrert den aktuelle uka var uansett alder omtrent like utsatt for vold i eget hjem. Når det gjelder mennene er utvalget relativt lite, slik at når vi prosentuerer også for alder, er det for få i hver aldersgruppe til at tallene er pålitelige. Allikevel ser vi at andelen av de svakeste mennene, nemlig unge gutter og eldre menn, er som utsettes for vold i eget hjem er større enn for de aldersgruppen voksne menn.

Tabell 19 Øvrige arenaer for vold. Prosent

	Menn N=213	Kvinner N=1236	Totalt N=144
			9
Annen privatbolig	10	9	9
Offentlig sted	16	11	12
Annet	12	4	5

Tabellen over viser hvilke andre steder enn i eget hjem de registrerte oppga at de hadde vært utsatt for vold. Det er imidlertid viktig å være klar over at en del av dem som var i kontakt med de ulike instansene i løpet av uken var utsatt for vold *både* i eget hjem og andre steder. Vi ser av tabellen at menn i dette materialet var noe mer utsatt på offentlig sted enn kvinner, og at dette var det vanligste stedet å bli utsatt for vold ved siden av eget hjem.

Barns kontakt med hjelpeapparatet

I den aktuelle uken registrerte instansene 193 egne saker på barn som var utsatt for eller vitne til vold. Disse fordelte seg mellom instansene som vist i tabellen under.

Tabell 20 Barn med egne saker registrert i hjelpeapparatet. Prosent

	(N=193)
Barnevern	62
Familievern	15
Krisesenter	12
Politi	10

Av disse var 40 prosent vedrørende gutter og 60 prosent vedrørende jenter. Dette er en noe jevnere kjønnsfordeling enn i utvalget for øvrig. Årsaken til dette er kan være at det i saker som omhandler barn vil det oftest være andre enn barnet selv som kontakter hjelpeapparatet, men sannsynligvis skyldes det i første rekke at når det gjelder barn er kjønnsforskjellene blant dem som utsettes for vold i nære relasjoner mindre enn for voksne.

I tillegg til de sakene som er registrert på barn, kommer alle de sakene som er registrert på foreldrene eller på barnas søsken, men hvor barnet er berørt av volden enten som voldsutsatt selv, som vitne til vold eller på annen måte. I den aktuelle uken gjaldt det ytterligere 1678 barn. Altså har vi i materialet registrert 1867 barn som ble berørt av eller utsatt for vold den aktuelle uken²¹. I materialet fra registreringsuken ser vi altså at blant dem som er berørt av eller utsatt for vold – finner vi totalt sett flere barn enn voksne.

70 prosent av de barna som hadde egen sak registrert i den aktuelle uken var registrert tidligere, mens 30 prosent var nye saker i registreringsuken.

Tabell 21 Typer vold barn ble utsatt for. Prosent

	(N=193)
Fysisk vold	48
Psykisk vold	49
Seksuell	15

²¹ Dette tallet er imidlertid alt for lavt, her vet vi at det er feilregistreringer. Flere instanser har krysset for at det er berørte barn uten å oppgi antallet. I disse tilfellene er antallet satt til ett barn, selv om det i mange tilfeller vil være flere barn som er berørt.

Vi ser at barna det er registrert saker på i større grad enn resten av materialet utsettes for seksuell vold, men at de scorer lavere på de andre voldstypene. Halvparten av barna i materialet hadde vært utsatt for fysisk vold. Det er derfor overraskende at ingen av dem var i kontakt med legevakt.

Tabell 22 Barn: Utsatt for lignende vold tidligere. Prosent

		(N=124)
Nei		8
1 gang		4
2-4 ganger		12
Flere ganger		27
Mishandling	over	49
tid		

Kun 8 prosent av barna i materialet har ikke opplevd lignende vold tidligere. Halvparten er mishandlet over tid. Disse barna representerer altså relativt grove saker.

I sakene som gjaldt barn var det registrert relativt mye hyppigere kontakt med hjelpeapparatet i den aktuelle uken enn gjennomsnittet for hele utvalget.

Tabell 23 Barn: kontakt med hjelpeapparatet sammenlignet med hele utvalget. Prosent

Antall kontakter	1 gang	2 gang er	3 eller flere ganger	Gjennomsnittl ig antall ganger
Barn	49	24	27	2,3
Hele utvalget	69	19	12	1,6

Vi ser av tabellen over at det i saker som gjaldt barn var kontakt med hjelpeapparatet i gjennomsnitt 0,7 ganger mer enn for hele utvalget i løpet av uken. Om dette tyder på at de instansene som får barn som klienter er flinkere til å følge opp eller om det er fordi barnas saker er mer komplekse eller mer alvorlige er vanskelig å si. Noe av forklaringen finner vi i barnevernets undersøkelsesplikt. Barnas saker er dessuten sannsynligvis mer presserende, både fordi de er relativt grove og fordi barna er mer hjelpeløse ofre enn de voksne. Vi vet også at politiet og barnevernet arbeider mer intenst med saker som omhandler vold mot barn enn flere av de andre instansene gjør med de voksne klientene.

Utøver

Hvem er det barna i undersøkelsen utsettes for vold fra?

Tabell 24 Barn: Utøvers kjønn. Prosent²²

N=186	
Mann	85
Kvinne	28

Tabell 25 Barn: Utøvers alder. Prosent

N=176	
18-39 år	49

²² Noen barn var utsatt for vold fra flere enn en person. Utøvers kjønn vil derfor summere til mer enn 100 prosent.

40-59 år	38
Over 60 år	2

Det var i skjemaet kun mulig å krysse ut alder for en utøver. Vi ser av tabellen at de aller fleste barna ble utsatt for vold av utøvere i aldersgruppen mellom 18 og 59 år. Altså den aldersgruppen foreldrene deres hovedsakelig befinner seg i. Dette er ikke overraskende tall. Ser vi nærmere på hvem som var utøver finner vi at nettopp foreldrene var de hyppigste utøverne.

Tabell 26 Barn og relasjon til utøver. Prosent²³

N=193	
Far	60
Mor	23
Annen familie/Nær bekjent	11
Kjæreste/tidligere kjæreste ²⁴	15
Fjern kjent/ fremmed	7

²³ Summen blir høyere enn 100 prosent fordi det i enkelte av tilfellene er snakk om mer enn en utøver.

²⁴ Når det gjelder partner/tidligere partner har ikke dette vært en avkryssningsmulighet på skjemaet for de barna som var i kontakt med barnevernet, N er for disse derfor 77 og ikke 193. Begrepet *partner* er i tabellen for barn byttet ut med begrepet *kjæreste*.

Hvor

Volden barna i undersøkelsen hadde opplevd fant i 84 prosent av tilfellene sted i eget hjem, i 11 prosent av tilfellene i andre private hjem og 15 prosent andre steder . Fordi enkelte av barna var utsatt for vold flere steder blir summen høyere enn 100.

Kontakt med andre instanser

I 72 prosent av sakene som var registeret på barn var det kontakt med flere enn en instans. Tabellen under viser hvilke andre instanser enn registreringsinstansen barnet, foreldrene eller instansen hadde vært i kontakt med i saken - enten denne kontakten fant sted før eller under registreringsuka.

Tabell 27 Kontakt med øvrige instanser i saker som omhandler barn.

Prosent

	N=193
Politi	28
Barne- og ungdoms psykiatrien og annen psykiatri	27
Barnevern	26
Skole/barnehage	12
Helsevesenet	10
Domstoler/advokat	8
Sosialtjenesten	5
Krisesenter	5
Familievernet	5

Igjen ser vi at kun ti prosent av barna i tillegg til den registrerte instansen har vært i kontakt med helsevesenet. Dette er overraskende lavt, ettersom halvparten har vært utsatt for fysisk vold.

Oppsummering av hovedfunnene for de registrerte sakene

A week to count gir et bilde av hjelpeapparatets arbeid med familievoldssaker og gir indikasjoner på omfanget av saker de kommer i kontakt med. Opplegget for undersøkelsen sikrer imidlertid ikke representativitet og vitenskapelig holdbarhet og resultatene må derfor tolkes med varsomhet.

- I en tredjedel av sakene var klientene i kontakt med registreringsinstansen første gang i kampanjeuken
- I kun 8 prosent av sakene var det første gang klienten opplevde den registrerte typen vold
- I 60 prosent av sakene hadde klienten kontakt med mer enn en instans, men ikke nødvendigvis i løpet av registreringsuken.

Antallet saker i hjelpeapparatet er stort og mange utsettes for vold i nære relasjoner. En del av funnene i registreringsundersøkelsen støttes funn i andre undersøkelser. Om de som ble registrert av de aktuelle instansene i kampanjeuken finner vi at:

- I 85 prosent av de registrerte sakene var det en kvinne som var voldsutsatt
- I ni av ti av de registrerte sakene var det en mann som var voldsutøver
- Nesten 80 prosent av volden i de registrerte sakene fant sted i den voldsutsattes eget hjem
- Litt over halvparten av sakene gjaldt fysisk vold, tre av fire saker gjaldt psykisk vold

- I 2/3 av sakene var volden utført av klientenes nåværende eller tidligere partner

I de 1530 sakene var det via egen sak eller gjennom andres sak registrert 1867 barn som var utsatt for, vitne til eller berørt av familievold.

KAPITTEL 6: ANBEFALINGER

I *A week to count* var hovedhensikten å synliggjøre vold i nære relasjoner, både i offentligheten og for ansatte i hjelpeapparatet. Kampanjen lyktes i stor grad med dette. Hensikten var altså ikke primært å samle inn data om de voldsutsattes kontakt med hjelpeapparatet. Imidlertid satt en etter gjennomføringen med et stort datamateriale som det virket lite hensiktsmessig å ikke benytte seg av. Vi har ikke et så stort materiale over voldsutsatte fra noen annen norsk undersøkelse. Dataene er imidlertid av varierende kvalitet, fordi datainnsamling med hensyn på en analyse ikke var fokuset eller hensikten da en utarbeidet skjemaene.

Dersom Justisdepartementet ønsker en gjentakelse av denne typen kampanje er det ikke gitt at en gjentakelse av *A week to count* er verken den eneste eller den beste løsningen. Først må en avklare hva målet med en ny kampanje skal være. Ønsker en å få familievold omtalt i media? Ønsker en å synliggjøre for hjelpeapparatet hvor stor andel av deres klienter som har voldsproblematikk og å øke hjelpeapparatets fokus på disse sakene? Ønsker en å avdekke hjelpeapparatets innsats, ressursbruk og samarbeid i forhold til disse klientene? Ønsker en å få kunnskaper om hvem og hvor mange disse klientene er?

Litt avhengig av hva svaret er på disse spørsmålene - vil *A week to count* være en mer eller mindre brukbar framgangsmåte. Dersom en først og fremst ønsker å rette oppmerksomheten mot problemet, både i media og internt i hjelpeapparatet, slik en ønsket i denne omgang, er det sannsynlig at *A week to count* er et nyttig og relativt lite

kostnadskrevende hjelpemiddel. Dersom dette er det eneste målet kan en med fordel kutte ned på spørsmålsmengden, slik at en ikke belaster de ansatte ved instansene unødige, men allikevel oppnår den effekten en er ute etter.

Er det derimot kunnskaper om hjelpeapparatets tidsbruk og samarbeid på tvers av fagområder i disse sakene som er formålet, er ikke nødvendigvis *A week to count*, slik det ble gjennomført i denne runden, den ideelle metoden. En løsning kunne da være å stille spørsmål som i større grad var rettet mot dette, og i mindre grad hentet inn opplysninger om de enkelte klientene. Dette ville vært mindre tidkrevende for de ansatte i instansene, samtidig som en hadde fått de data en etterspurte.

Det er et klart behov for bedre registreringsrutiner i hjelpeapparatets arbeid med voldsutsatte. For å kunne yte god nok hjelp til disse klientene er det viktig at man har kunnskaper om hvem de er og hvilke behov de har for bistand. Videre vil bedre registreringsrutiner kunne avdekke endringer i instansenes arbeid med voldsutsatte og i klientmassen. Det er vel kun i forhold til politiets og krisesentrenes nye registreringsrutiner at vi i dag har akseptabelt gode tall. Ideelt sett bør derfor de daglige vanlige rutinene i det øvrige hjelpeapparatet bedres med hensyn til disse klientene. Dette er imidlertid et langt lerret å bleke, og enklere undersøkelser kan langt på vei innhente slik informasjon inntil registreringsrutiner er på plass. Dersom målet er å få kunnskaper om hvor mange av hjelpeapparatets klienter som har problematikk knyttet til familievold og hvem disse klientene er, er imidlertid *A week to count* i dagens form meget lite egnet.

Dersom en velger å gjennomføre *A week to count* igjen er det derfor viktig å avklare hva som eventuelt er formålet med en slik undersøkelse eller kampanje. Det er lite rasjonell ressursbruk å be ansatte i hjelpeapparatet om å bruke tid til å fylle ut et utall opplysninger som ikke benyttes eller som er for unøyaktige til å gi god informasjon. Dersom en kun ønsker å rette fokus mot vold i nære relasjoner bør derfor skjemaet forenkles. Dersom en derimot ønsker å benytte anledningen til å få kunnskaper om hvem klientene er og hvordan instansene arbeider med dem, vil det være nødvendig å omarbeide skjemaet noe og omformulere en del av spørsmålene.

Det er gjerne sånn at en ønsker mest mulig uttelling med minst mulig innsats. Dersom Justisdepartementet ønsker både å opprettholde kampanjevarianten som ble benyttet denne gangen, men i tillegg få noe bedre kunnskaper om hjelpeapparatets arbeid med voldsutsatte og opplysninger om hvilke voldsutsatte som er i kontakt med ulike deler av hjelpeapparatet, vil muligvis en omarbeidet versjon av *A week to count*, på en relativt lite kostnadskrevenende måte, kunne innhente en type minimumsinformasjon – samtidig som en får rettet oppmerksomheten i hjelpeapparat og media mot familievold.

I utredningen av behovet for bedre og mer samordnede registreringsrutiner²⁵ er det foreslått at de ulike instansene utvikler felles rutiner og at det blir en mer aktiv kartlegging av voldsutsatthet blant instansenes brukere, og at det utvikles en samlet statistikk for voldssaker i ulike typer instanser. Å gjenta *A week to count* kan være en måte å

²⁵ Ole Kristian Hjemdal og Kari Stefansen: *Hjelpeapparatets rutiner for avdekking og registrering av vold*, HiO-notat 2003 nr. 13.

påbegynne utviklingen av et slikt samlet, enhetlig og omfattende registreringsopplegg. Ikke minst kan det gjennom å vise sin nytte, virke motiverende for de ulike instansene til å utvikle sine registreringsrutiner i slike saker.

I denne utgaven av *A week to count* var det et uttalt mål at en ønsket å øke hjelpeapparatets oppmerksomhet rundt voldsproblematikken. Både krisesentrene, Rådgivingskontorene for kriminalitetsofre og Vern for eldre har arbeid med vold i nære relasjoner som sin primære oppgaver. Også når det gjelder Alternativ til vold og Sinnemestringsprogrammet arbeider de svært aktivt med denne typen saker, men disse sendte kun inn samleskjema. Dersom en ikke var ute etter å få ny kunnskap, men kun å øke bevisstheten i hjelpeapparatet, kan det derfor synes noe paradoksalt å inkludere disse instansene.

Instanstyper hvor en det er størst behov for å øke oppmerksomheten om at deres klienter kan være voldsutsatte, er instanser som ikke hovedsakelig arbeider med denne problematikken, men hvor det er grunn til å anta at en stor del av klientene er utsatt for eller utøver familievold. Eksempler på dette er sosialtjenesten og til en viss grad barnevernet. Barnevernet har riktignok som uttalt oppgave å bistå barn som er utsatt for vold fra en eller begge foreldrene, men barnevernsstatistikk tyder på at det kan være behov for en klarere fokusering på denne problematikken. Barnevernskontorene har heller ikke i særlig grad vært opptatt av konsekvensene for barn av å være vitne til for eksempel fars vold mot mor.

Politiet og en del av legevaktene er instanser som har blitt dyktigere på å avdekke vold i nære relasjoner i sin klientmasse. Imidlertid er det

grunn til å inkludere dem i en slik type undersøkelse, fordi det stadig er nødvendig å øke oppmerksomheten om familievold i denne typen instanser.

Helsevesenet for øvrig møter også mange voldsutsatte. Det hadde derfor vært relevant å få med større deler av sektoren for å øke bevisstheten omkring denne problematikken. Vi vet imidlertid at det kan være vanskelig å motivere for eksempel fastleger til å delta i denne typen undersøkelser. Likevel anbefales det at man tar kontakt med for eksempel Legeforeningen og ser om man kan få til et samarbeid om dette. Helsesøstre er også en instans det kunne vært nyttig å inkludere dersom en slik kampanje skulle gjennomføres igjen.

Vold i nære relasjoner har store personlige, sosiale, helsemessige og økonomiske konsekvenser og det er av interesse både i et samfunnsperspektiv og i et mer sosialt perspektiv å avdekke mer av denne volden og å hjelpe dem som utsettes på en bedre måte enn i dag. Å øke bevisstheten i hjelpeapparatet og dermed deres kompetanse er et godt virkemiddel. Det fordrer imidlertid at en velger ut instanser som kan dra nytte av en slik kampanje.

Et forslag til hvordan skjemaene eventuelt bør omarbeides og spørsmål endres og omformuleres er vedlagt dette notatet. I tillegg er en del av svakhetene, i et analyseperspektiv, ved denne rundens skjemaer kommentert i dette vedlegget.

VEDLEGG

EN NY A WEEK TO COUNT? GJENNOMFØRING OG DESIGN

Tidspunkt

Det anbefales at en følger tankegangen fra denne undersøkelsen og avholder kampanjen utenom ferieperioden og over en uke med start og slutt i midtuken. Dette fungerte godt denne gangen, bortsett fra at den oppmerksomheten en ønsket druknet litt i valgkampen. Å avholde kampanjen fra midtuke til midtuke, fjerner oppmerksomheten rundt helgen og minsker også presset på de instansene som har helgevakter i forhold til innsending av skjemaer.

Utvalg

Utvalget for en ny undersøkelse eller kampanje er avhengig av hva man ønsker å oppnå. Dette er drøftet i kapittel 6. I forhold til denne rundens utvalg kunne en kanskje ha ønsket seg en noe større deltakelse fra for eksempel helsevesenet og eventuelt fra advokater/jurister, som begge er instanstyper som kommer i kontakt med voldsutsatte. Imidlertid er dette et spørsmål om hva som er mulig å få til fordi det vil koste disse mer å delta. En løsning er å innhente opplysninger om brukeres kontakt med disse instansene via skjemaene fra de andre instansene. Dette ville gi oss en del informasjon om disse kontakt med familievoldsutsatte, men ikke generere en økt årvåkenhet hos instansene om problematikken.

En bør også vurdere om flere sosial- og barneverntjenester skal inkluderes. Tallene vi fikk inn fra disse i denne omgangen var relativt små og det hadde derfor vært ønskelig med et noe større materiale fra disse instansene. Dette kan enten gjøres ved at det velges ut flere kontorer i

alle fylkene eller at alle kontorer i ett fylke velges ut. Dersom en også ved en gjentakelse av *A week to count* velger å fastholde formålet om å øke instansenes oppmerksomhet om vold i nære relasjoner er det viktig at flest mulig av disse instansene inkluderes for å øke oppmerksomheten.

Når det gjelder krisesentrene er det utviklet gode og felles registrerings skjemaer som gir oss omtrent den samme informasjonen som *A week to count*. Disse registrerings skjemaene fylles ut for hver klient gjennom hele året. Det bør derfor vurderes om det er nødvendig å belaste krisesentrene med de ressurser det krever å delta i eventuelle nye undersøkelser. Også for Alternativ til Vold og for Sinnemestringsprogrammet bør deltakelse vurderes. Her kan det være interessant å motta data, dersom det er formålet med undersøkelsen, men dersom formålet er å øke oppmerksomheten vil det være lite relevant at disse deltar.

Motivering av instansene

Motiveringen av instansene i denne undersøkelsen var meget god, og svarprosenten ble høy på tross av at hjelpeapparatet mange steder er overarbeidet og mangler ressurser. Kombinasjonen av kontaktpersoner med ansvar for å motivere hver sine instanser og hvem en valgte å samarbeide med ser ut til å ha fungert. Også i neste runde bør de aktuelle departementer og direktorater, samt Fylkesmennene få ansvar for å bidra til å motivere instansene til å delta. Ordningen med kontaktpersoner som kan instruere i forkant og følge opp underveis bør beholdes. Imidlertid var det i denne omgangen relativt mange personer som hadde ansvar for instruksjon, oppfølging og å svare på spørsmål,

for eksempel i forbindelse med tolkninger. Antallet personer med et slikt ansvar bør nok minskes dersom en ønsker mer sammenlignbare data.

Utsending av materiell og registrerings skjemaer

Det var i denne runden en del problemer med utsending av skjemaene. Dette var hovedsakelig på grunn av et pc-virus om var aktivt i perioden og som stengte mange servere. Videre var det blant dem som mottok registrerings skjemaet som vedlegg mange ulike utskriftsformater på grunn av ulikt skriveroppsett, noe som vanskeliggjorde og forsinket punchingen av resultatene. Det anbefales derfor at en i neste runde setter opp en nettside der en legger skjemaet i PDF-format slik at alle kan skrive ut et likeens skjema for hver instans. De instanser som ikke har nettilgang bør kunne få skjemaet tilsendt som vanlig post.

Innsending av registrerings skjemaer

I denne runden sendte instansene inn samleskjemaene på fax og enkeltskjemaene delvis som fax og delvis som vanlig post. Noen ganske få instanser sendte skjemaer per mail. Den metoden som fungerte best denne gangen var fax og det anbefales at det også neste gang satses på dette.

Imidlertid anbefales det at ordningen med samleskjema droppes. Dette var tidkrevende ekstraarbeid for instansene og det var mange feilopptellinger og feilregistreringer på disse. Fordelen med samleskjemaer var at en fikk resultater raskt. Det foreslås derfor at en i neste runde kun sender inn enkeltskjemaer, men at dette gjøres daglig. På denne måten kan puncharbeidet settes i gang fra dag en, og en

vil kunne få resultater like raskt som ved bruk av samleskjemaer. En annen fordel ved daglig innsending er at den/de som puncher skjemaene raskt vil kunne oppdage om enkelte instanser har mistolket utfyllingen av enkelte spørsmål eller hvem/hva som skal registreres. Dette vil innebære at en får et bedre materiale enn en har i denne undersøkelsen. Ved innsending av enkeltskjemaer per fax bør det imidlertid lages en forside hvor antall skjemaer fylles ut, slik at en sikrer at alle skjemaer kommer fram.

Utforming av skjemaene

En bør bestrebe seg på å gjøre utfyllingen så intuitiv og lite ressurskrevende som mulig for instansene. Dette både for å unngå feilregistrering og for å øke deltakelsen ytterligere. Det er grunn til å anta at ikke alle de som har fylt ut skjemaene i denne undersøkelsen har lest informasjonsskrivet, og at dette er årsaken til en del av feilregistreringene. Dersom undersøkelsen gjennomføres på nytt bør nok en del av informasjonen flyttes til selve skjemaet, og ikke kun komme som et vedlegg.

Det er ikke noe i veien for at skjemaer ved en eventuell ny undersøkelse lages på samme måte, nemlig at skjemaene vektlegger relevansen til den enkelte instans og deres klienter. En bør likevel søke å samkjøre avkrysningsmulighetene slik at en får sammenlignbare tall. I tillegg bør verdiene samsvare i størst mulig grad med de som ble valgt i denne runden, slik at en kan sammenligne data.

Nedenfor påpekes de svakheter som er avdekket ved de skjemaene som ble sendt ut i denne runden samt at det foreslås hvordan

registreringsskjemaene bør utformes i neste runde. Anbefalingene for hvordan skjemaene kan se ut dersom en velger å gjøre undersøkelsen på nytt er satt i rammer. Jevnt over foreslås det enkelte endringer i ordlyd av spørsmål, endringer i avkryssingsmuligheter, endringer i utfyllingsinstruksen samt at det legges til enkelte opplysninger.

Kampanjens navn	Id
Datoer for kampanjen	
Utfyller: <i>Instanstype</i> _____	
i	_____
<i>Kommune og fylke</i>	

Instanstype vil være for eksempel barnevernet eller politiet, dette er ferdig trykket på skjemaet. Det er satt av plass til den enkelte brukers id-nummer for benyttelse av dem som puncher skjemaene sentralt.

Dersom det i en sak er flere klienter som er i kontakt med instansen fylles det ut ett skjema for hver klients sak - også dersom klientene møter opp sammen.

1. KONTAKT MED INSTANSEN

Kontakten ble tatt av

Klienten Oss Annen Andre
faginstans

Kontaktform *Sett så mange kryss som passer*

Personlig Brev/e-
Telefon oppmøte post Hjemmebesøk/utryk Annet _____
ning

Har klienten vært i kontakt med instansen før kampanjeuken?

Ja, dette er en registrert klient Nei, dette er en ny klient Ja, men ikke om vold

Dette er _____ kontakten med oss i denne saken kampanjeuken (*sett antall den _____ kontakter hittil*)

Vi har andre klienter som har vært i kontakt med oss i den samme saken i løpet av uken Ja Nei

Dersom en velger å ha med krisesentrene i neste runde bør de under kontaktform ha tillegg for følgende kategorier *beboer, dagbruker, samtalegruppe*. Videre bør de under punktet **Dette er brukerens___ kontakt med oss i kampanjeuken** kunne ha tillegget: **Brukeren har bodd på senteret i ___ dager i kampanjeuken**. For beboere fylles det kun ut ett skjema for hver beboer (inkludert ett skjema for hver av barna).

Punktet *En oppfølging/arbeidet med* er strøket fra dette forslaget da det var vanskelig å skille fra *Tidligere registrert*.

Punktet om antall kontakter i saken er tatt inn for alle instansene, og ikke kun for noen av dem slik det var i denne runden. I tillegg er det forsøkt klargjort at *samme sak er samme klient*, og at det skal fylles ut ett skjema per klient (inkludert barn som for eksempel bor på krisesenteret eller ektefeller som går i terapi sammen).

2. OM VOLDEN

Sett så mange kryss som passer

Klienten er Utsatt for vold Utøver av vold Vitne til vold

Hva slags vold/overgrep? *Se eventuelt veiledningen dersom du er i tvil om et tilfelle skal inkluderes.*

Sett så mange kryss som passer

Fysisk vold Psykisk vold om vold Trusler Seksuell vold/voldtekt Økonomisk/materielt overgrep

Beskriv volden kort: _____

Hvor skjedde volden? *Sett så mange kryss som passer*

I eget hjem Annen bolig Privat sted På offentlig sted Via telefon/brev/sms

☐ Annet sted: _____	☐ Vet ikke/ikke opplyst
Når skjedde volden siste gang?	
☐ Mindre enn en måned siden	☐ Mindre enn et år siden
☐ Mindre enn en måned siden	☐ I barndommen (for voksne brukere)
☐ Flere år siden	☐ Annet: _____

I den gjennomførte undersøkelsen er voldsutsatte og voldsutøvere blandet, og det kommer ikke fram av skjemaet om saken er registrert på den utsatte eller utøveren. Det er av stor forskningsmessig interesse å vite hvem som er informant, hvem det er som er i kontakt med hjelpeapparatet. Videre fanger ikke dagens skjema opp hvorvidt den som saken er registrert på eventuelt både er utøver og utsatt. Dette foreslås derfor tatt inn som vist over.

Definisjoner av hva som skal inkluderes av vold er interessant. Vi har ikke nødvendigvis samme oppfatninger om hvor grensene går. Er det fysisk vold å holde noen fast mot deres vilje? Er det psykisk vold å snakke nedsettende til noen? Er det en trussel å si "hvis du ikke passer deg nå"? Er det seksuell vold å kreve sex av sin ektefelle? Noen vil svare ja og andre vil svare nei på disse spørsmålene. Definisjoner av hva om skal med og hva som ikke skal med er for omfattende å ha med på selve skjemaet, selv om det i utgangspunktet bør være selvinstruerende. Informasjonsskrivet som følger med bør derfor inneholde oversikt over definisjoner med eksempler.

Når det gjelder type vold er det også gjort to tilføyninger: For det første er *Trussel om vold* inkludert, for det andre er det lagt til *materielt overgrep*, som er slått sammen med økonomisk. Flere slike saker er beskrevet i materialet fra denne undersøkelsen og det bør derfor inkluderes.

Når det gjelder hvor volden skjedde var det i den gjennomførte undersøkelsen flere tilfeller av trusler om vold eller drap og tilfeller av forfølgelse via telefon, brev eller sms. Det har vært vanskelig å avgjøre hvordan disse sakene skulle føres, og det bør derfor lages en egen kategori for denne typen "åsted". Noen kategorier er også sløffet fordi de var lite benyttet i denne omgangen. Dette gjelder for eksempel arbeidssted og institusjon. Disse kan fylles ut under annet og spesifiseres her. Dette er gjort for å forenkle skjemaet.

Til slutt er det under punkt 2 om volden lagt til et spørsmål om hvor lenge det er siden volden fant sted. Det var synlig under punchingen at flere av utfyllerne slet med å plassere ny og gammel vold. Om klienten er i akutt krise etter en ny voldsepisode eller om det er vold som skjedde for 20 år siden og som nå blir bearbeidet eller dukker opp i samtaleterapi er relevant.

3. RELASJON MELLOM PARTENE:	
Hva var den voldsutsattes relasjon til den eller dem som utøvde volden da volden skjedde?	
<i>Sett så mange kryss som passer.</i>	
☐ Partner (ektefelle, samboer, kjæreste)	☐ Familien medlem, hvem? _____
☐ Tidligere partner	☐ Andre, hvem? _____
☐ Vet ikke/ikke opplyst	

Det foreslås her å kutte en del av kategoriene og isteden be instansene om å spesifisere hvem det er med tekst. Dette er gjort for å få et mer oversiktlig skjema. Samtidig er det presisert at en ønsker opplysninger om relasjonen den gang volden faktisk fant sted og ikke relasjonen i dag. Dette er mest relevant i forhold til partner/tidligere partner, der ulike avkryssere har tolket ulikt i denne runden.

4. OPPLYSNINGER OM DEN VOLDSUTSATTE:

Har den voldsutsatte opplevd lignende vold tidligere?

- Nei Ja, en gang Ja, flere ganger Ja, i flere år Vet ikke/ikke opplyst

Den voldsutsatte Den voldsutsattes alder er:

er:

☐ Mann	☐ Under 15 år	☐ 18 - 25 år	☐ 40 -59 år	☐ Over 80 år
☐ Kvinne	☐ 15 -18 år	☐ 26 - 39 år	☐ 60 - 79 år	☐ Vet ikke/ukjent

Ordlyden når det gjelder om den voldsutsatte har opplevd lignende vold tidligere er noe endret: *2-4 ganger* fra alle skjemaene og *Mer enn fire ganger* fra enkelte av skjemaene er slått sammen til *Ja, flere ganger*. I det første tilfellet er det endret fordi formuleringen var noe uklar; Mentet det 2-4 enkeltepisoder eller 2-4 ulike mishandlingsforhold. Her er det tydelig at enkelte utfyllere har misforstått. Videre er det greit at det finnes et mellomnivå mellom 2-4 ganger og gjennom flere år/over tid. Formuleringen *Ja, flere ganger* dekker hele dette spennet. En annen fordel er at skjemaene blir like, og at en dermed kan sammenligne mellom instansene. Videre er formuleringene *Mishandlinger over tid/Mishandlet over flere år* (ordlyden varierer mellom skjemaene) endret til *Ja, i flere år*. Dette er gjort for å få med alle overgrepene. Ikke alle utfyllere ville være komfortable med å krysse "mishandlet" når det gjelder for eksempel psykisk vold eller økonomiske overgrep. For disse kategoriene er det mye uoppgitt i skjemaene fra denne undersøkelsen.

I forhold til alder er det gjort to endringer. Den første er at kategorien *under 18 år* er delt opp i *under 15 år* og *15 til 18 år*. For barnevernets del var aldersgruppene *0-6 år, 7-12 år og 13-18 år* i denne undersøkelsen, mens det for de andre instansene kun var *Under 18 år* som var

kategorien for barn. Barnevernets andel av sakene er såpass liten og det er såpass mange som har latt dette punktet stå åpent at jeg foreslår at en bruker samme inndeling som i det øvrige materialet. Årsaken til at det er foreslått å dele *Under 18 år* opp slik det er gjort over er å få dette likt som for utøverne (her er det relevant pga. kriminell lavalder). Da blir skjemaet lettere å forholde seg til for utfyllere og punchere, samtidig som en får en viss pekepinn om det er barn eller ungdom vi snakker om. En annen løsning er at en på skjemaene for barnevernet fortsetter å operere med aldersinndelinger, men at en lar disse inndelingene være samsvarende med de øvrige, slik at en kan slå dem sammen i analysen (for eksempel 0-6 år, 7-14 år, 15-18 år).

Den andre endringen angående aldersinndelingen er at gruppen 18 - 39 år er splittet i 18 -25 år og 26-39 år. Årsaken til at dette er gjort er at en 18-åring og en 39-åring oftest lever meget ulike liv og er i ulike livsfaser. En 18-åring vil ofte bo hjemme og være økonomisk og sosialt avhengig av foreldrene enda noen år, mens en 39-åring ofte vil ha barn og for eksempel være knyttet til en partner gjennom disse. Ved å sette skillet ved 25 år kan vi få et skille mellom ungdom og unge voksne.

Denne løsningen tar hensyn til at en fremdeles skal kunne sammenligne resultatene fra denne undersøkelsen med resultatene fra den neste. En annen og kanskje bedre løsning er at en forholder seg til SSBs aldersinndelinger, slik vi for eksempel finner den i Levekårsundersøkelsene (16-24 år, 25-44 år, 56-66 år, og 67-79 år). De fleste andre undersøkelser vil forholde seg til aldersfordelinger sammenlignbare med SSBs, og en vil derfor kunne sammenligne resultatene bedre med flere andre. Det er eventuelt lite i veien for å justere disse noe og operere med: under 15 år, 15-24 år, 25-44 år, 56-66

år, og over 67 år, for å få med de yngste og de eldste. Dette er minimale justeringer som ikke betyr noe i den store sammenhengen.

5. OPPLYSNINGER OM VOLDSUTØVEREN:

Voldsutøver er: **Voldsutøverens alder er:**

☐ Mann	☐ Under 15 år	☐ 18 - 25 år	☐ 40 -59 år	☐ Over 80 år
☐ Kvinne	☐ 15 -18 år	☐ 26 - 39 år	☐ 60 - 79 år	☐ Vet ikke/ukjent

Se kommentarer for 4. *Opplysninger om den voldsutsatte* - de samme kommentarer gjelder for utøverne. Denne bolken i skjemaet er for øvrig rykket en plass opp for å lette utfylling og punching.

Både når det gjelder utøvere og utsatte er det slik at det kan være flere personer som er del av en sak. En far kan slå både kone og barn, en sønn eller datter mishandle begge sine gamle foreldre, et barn kan bli slått av både mor og far. I denne undersøkelsen er det ikke mulig å krysse av dette på en tilfredsstillende måte. Et forslag som til en viss grad vil avhjelpe dette ved neste undersøkelse er at en allerede på toppen av skjemaet klargjør at: *Dersom det i en sak er flere brukere som er i kontakt med instansen fylles det ut ett skjema for hver bruker - også dersom brukerne møter opp sammen.* Dette vil avhjelpe problemet noe, først og fremst når det gjelder de voldsutsatte.

Når det gjelder saker med flere utøvere kan en eventuelt tenke seg en linje der dette kan fylles inn manuelt.

6. BERØRTE BARN: Med *Vitne til vold* menes barn som ser volden og/eller som står bak lukkede dører. For saker der klienten er mindreårig fylles det ut antall søsken.

Antall barn/søsken Har ikke barn/søsken Har ikke hjemmeboende barn/søsken

Sett så mange kryss som passer.

Antall 0-6 år Selv utsatt Vitne til vold Berøres på annen måte* Ikke berørt

Antall 7-12 år Selv utsatt Vitne til vold Berøres på annen måte* Ikke berørt

Antall 13-18 år Selv utsatt Vitne til vold Berøres på annen måte* Ikke berørt

*Spesifiser

.....

Det er foreslått at søsken skal registreres for alle mindreårige klienter og ikke kun i barnevernets saker. Videre er det foreslått en endring når det gjelder ordlyden for å unngå feilregistreringer og mistolkninger. Eventuelt kan en endre alderskategoriene her til å samsvare med de kategorier som velges for utsatte/utøvere.

7. KONTAKT MED ANDRE INSTANSER:

Hvilke andre instanser er inne i saken?

Sett så mange kryss som passer

Klienten er.....	Registrert hos	Henvist til oss fra	Henvist oss til	fra Selv kontaktet
Politiet	☐	☐	☐	☐
Sosialtjenesten	☐	☐	☐	☐
Psykisk	☐	☐	☐	☐

Jurist/rettsvesen	☐	☐	☐	☐
Barnevern	☐	☐	☐	☐
Krisesenter	☐	☐	☐	☐
Familievern	☐	☐	☐	☐
Barne- og ungdomspsykiatri	☐	☐	☐	☐
Skole/barnehage	☐	☐	☐	☐
Helsevesen	☐	☐	☐	☐
_____ _____	☐	☐	☐	☐
_____ _____ _____	☐	☐	☐	☐
_____ _____	☐	☐	☐	☐

I denne undersøkelsen var det meget ulike praksis når det gjelder hvordan spørsmålet om kontakt med andre instanser ble tolket. Overnevnte forslag er et forsøk på å klargjøre spørsmålet og samtidig få inn informasjon om hvilke instanser som henviser til andre.

Øvrige kommentarer:

- Det kan være aktuelt å ta inn spørsmål om utøveren eller en voldsutsatte var ruspåvirket.
- Det foreslås at spørsmålet om skader utgår. Dette spørsmålet ble stilt legevaktene og krisesenteret i denne omgang. Krisesentrene har imidlertid i mange tilfeller tolket spørsmålet annerledes enn det som var ment og det var derfor vanskelig å sammenligne svarene med svarene fra legevaktene. Når det gjelder legevaktene var det såpass få skjemaer at det ikke var fruktbart å

benytte disse tallene. Dersom andelen instanser fra helsevesenet ikke økes, anbefales det derfor at spørsmålet utgår helt.